

SPRÅKETS OCH NYANSERNAS MÄSTARE

- en berättare som berör

För mig är Per Gunnar Evander den författare som bäst beskriver de utsattas, övergivnas och i många avseenden misslyckade människornas situation. Han gör det genom att formulera deras sorg, vrede och tillkortakommanden i livet utan att hitta enkla, om ens några, förklaringar till dessa. Om sådana finns står de ofta att finna i psykologiska orsakssammanhang eller avgörande händelser bakåt i tiden. Jag tror att många läsare känner igen sig på något sätt i hans romaner, och frågan är kanske om det han beskriver inte är ganska allmängiltigt. Vi är nog lite till mans misslyckade till och från, känner oss ensamma, utsatta och övergivna ibland. Ännu mer allmängiltigt är väl att känna vrede och sorg. Till stor del får man som läsare av Evanders böcker söka förklaringar genom att mycket noggrant läsa texten och tolka formuleringar och symboler. Att skumma en bok av Evander är ogörligt, och den som gör det riskerar att gå miste om spänningen och budskapet. Texten ställer stora krav på mig som läsare, och en vanlig känsla jag får när jag läser en roman av Evander är att jag kanske har missat något väsentligt. För mig framstår det som att varje ord är noga genomtänkt och valt med största omsorg. Det var just detta som fick mig att börja läsa hans böcker. En aldrig så intressant roman men skriven på dåligt språk, är i det närmaste outhärdlig att läsa och får mig att lägga den åt sidan. Det har aldrig varit fallet med en bok av Per Gunnar Evander. Tvärtom har hans romaner en stegrande spänning som uttrycks med små medel och knappt märkbara nyanser, vilket gör att det är särskilt svårt att sluta läsa när man väl har börjat.

Den första roman jag läste var "Fallet Lillemor Holm" i slutet av 1970-talet. Jag fångades i första hand av Evanders unika formuleringskonst - ett avskalat men samtidigt mycket uttrycksfullt språk. Intresset var väckt och jag har sedan dess läst de flesta av hans böcker, sett många av hans TV-produktioner och lyssnat på ett stort antal radioprogram. Särskilt hans sommarprogram har varit minnesvärda upplevelser, och det har slagit mig att Evander är synnerligen

konsekvent oavsett vilket medium han har valt att uttrycka sig i. Hans val av miljöer är liksom språket avskalade men samtidigt uttrycksfulla. Det kan vara en ensligt belägen stuga, ett rivningshus, ett långt dike, en syrenberså, en folkhögskola eller en ö i havsbandet – de finns där som en inramning till texten, varken mer eller mindre. I romanerna finns ofta starka kvinnor som beskrivs på ett kärleksfullt sätt. Men Evander har också en sällsynt förmåga att uttrycka djup vänskap mellan män, vilket är ett tema i flera av hans böcker. Många av hans texter rör upp starka känslor när man läser dem t.ex. "Anmärkningar om saknaden" och "I min ungdom speglade jag mig ofta" men även tidigare utgivna romaner som "Härlig är jorden" och "En kärleksroman". Evander har en mycket underfundig humor som lyser igenom i romanerna och som gör att de, trots teman som sorg, avsked, besvikelser, ensamhet, ångest och övergivenhet, i sin helhet blir till njutningsfulla läsoplevelser.

Ur Per Gunnar Evanders produktion har jag 25 romaner och skriften "Anmärkningar om saknaden" (faksimilutgåvan med personlig hälsning av författaren). Jag är som bäst i färd med att läsa om samtliga romaner och har hunnit drygt halvvägs. Eftersom jag sällan läser en roman mer än en gång, så är det en ganska märklig upplevelse när jag läser Evanders böcker för andra gången. Även om jag känner igen fragment av handlingen så är det ändå som att läsa boken för första gången. Anledningen är nog att hans romaner för mig framstår som i många stycken outgrundliga och mångtydiga och att språket han använder är så fascinerande och variationsrikt.

Ove Lejdestad
Första i april 2010